

foarte bine necesitatea unificării țărilor vest-europene în diferite structuri suprastatale, a integrării lor în diverse asociații și comunități economice, politice, militare, culturale etc., pentru reconstrucția postbelică și pentru stăvilirea amenințării pericolului comunist sovietic-stalinist. Ca urmare, în colaborare cu Jean Monnet, a fost artizanul și vocea oficială a proiectului de asociere și integrare europeană pe etape, proiect prezentat în „*Declarația Schuman*”, dată publicității la 9 mai 1950 la Paris, în numele guvernului francez. Coautorii, Jean Monnet și Robert Schuman, au precizat în declarație că propusa cooperare inter-europeană va fi astfel concepută, încât să genereze interese comune în Europa apuseană, ceea ce va ușura integrarea economico-politico-financiară treptată, una din condițiile pacificării și normalizării relațiilor complexe dintre țările vest-europene, în special între Franța și Germania federală. Textual: „*Uniunea Europeană nu se va forma într-o singură etapă sau în conformitate cu un singur plan. Aceasta va fi construită prin realizări concrete, care creează mai întâi o solidaritate de facto. Unificarea națiunilor din Europa necesită eliminarea vechii opoziții dintre Franța și Germania*”. Concret, cei doi artizani ai Europei unite propuneau: asumarea trecutului, conștientizarea prezentului, construirea împreună a viitorului. Între 1958-1960, Robert Schuman a fost președinte al Parlamentului European. În consecință, datorită rolului și importanței „*Declarației Schuman*” (9 mai 1950, Paris), acea zi a fost desemnată oficial „*Ziua Europei*”, iar Jean Monnet și Robert Schuman au primit, fiecare, din partea Parlamentului European, titlul de „*Părinte al Europei*”. Mai mult decât atât, zone politico-administrative sau rezidențiale, parcuri sau străzi din orașe al țărilor Uniunii Europene poartă astăzi numele lui Jean Monnet sau Robert Schuman (a se vedea și: *Historia, Roma 1957. Uniunea Europeană, 60 de ani de istorie. Încotro?*, anul XVII, nr. 183, Aprilie 2017, București).

—► *Monografia Județului Botoșani*, Editura Agata, Botoșani, 2018, 182 p.

În februarie 2018 a fost tipărită, după tribulații care au durat opt decenii, *Monografia Județului Botoșani*, lucrare statistică realizată în 1938 - 1939 de către economiștii Agenției Botoșani a Băncii Naționale a României și păstrată în text dactilografiat până astăzi. Unul dintre exemplarele textului original a fost identificat, cu ani în urmă, în arhiva personală a inginerului botoșănean Ioan Zaharia, de către regretatul muzeograf, prof. Ionel Bejenaru, care a luat în calcul, cu seriozitatea restitutorului rasat și experimentat, posibilitatea tipăririi acestui studiu economic, proiect editorial finalizat abia în 2018, la Editura Agata din Botoșani, cu implicarea directă, tehnică și financiară, a d-lui Ion Istrate, directorul acesteia.

Lucrarea era gata pentru tipar încă din aprilie 2011, când a fost datat *Cuvântul înainte*, semnat de Ionel Bejenaru. Acesta a scos în evidență ineditul, realismul și seriozitatea cercetării economice din 1938 - 1939, adevărată radiografie a Jud. Botoșani în perioada 1932 - 1937, „*cincinalul*” cu cea mai înaltă dezvoltare economică a României Mari, implicit și a județului nostru. Astfel, „*Botoșanii, județ în vechea sa configurație teritorială, fiind unul eminamente agrar, a excelat în agricultură, de dezvoltarea sau nede dezvoltarea ei depinzând*

progresul sau regresul său economic și social. Așa că, grosul lucrării este dedicat agriculturii județului, lăsând loc însă și pentru celelalte domenii - industrie, comerț, căi de comunicație, sistem bancar ș.a. Avem parte de o privire unitară, globală, în consens cu rigorile BNR, serviciile Agenției Botoșani, se vede treaba, acționând omogen, punând datele cap la cap, reușind să imprime coerența lucrării. Iată (și) de ce nu ieșe în evidență vreun nume de autor. Vedem în aceasta și un sistem de lucru moral (...)” - (p. 7).

Contribuția de față, a concluzionat regretatul muzeograf, “(...) se distinge de celelalte lucrări de gen, fiind un tot, ca analiză și sinteză, și mai mult decât atât, un bun teren de cercetare a evoluției istorico - economice a județului Botoșani, oferindu - se, totodată, pentru administrația de astăzi și de mâine a județului ca bază de cunoaștere și acțiune întru multășteptatul progres al acestor vechi și statornice locuri românești, care sunt meleagurile Botoșanilor” (p. 8).

Considerațiile anterioare au fost completate cu cele formulate de Ioan Rotundu - Dânceanu în Prefața cărții, care susține că “*Monografia Județului Botoșani este o frescă a economiei județului de după Primul Război Mondial și a crizei economice, care ne informează că, la nivelul anului 1937 la care se oprește studiul, economia era bazată pe agricultură și zootehnie, iar industria abia se înfiripa și era monopolul evreilor, cum dealtfel era comerțul urban și rural. Chiar dacă studiul se axează în principal pe componentele economiei județului, în lucrare vom găsi și date despre sistemul de sănătate publică, învățământ, cultural și bisericesc. Infrastructura sanitară, școlară și bisericească este prezentată cu cifre extrase din diferite situații statistice și ne arată că nivelul de viață și educație era destul de avansat față de alte zone ale țării*” (p. 5).

Autorii monografiei economice au centralizat și au oferit date și statistici referitoare la: *organizarea administrativă și populația județului* (pp. 17 - 36), *situația economică* (pp. 37 - 75), *pomicultură* (pp. 76 - 81), *viticultură* (pp. 82 - 85), *plante industriale* (pp. 86 - 99), *păduri* (pp. 100 - 107), *pășuni și creșterea vitelor* (pp. 108 - 118), *ape stătătoare* (pp. 119 - 120), *avuțiile subsolului* (pp. 121 - 122), *industria* (pp. 122 - 132), *meserii* (pp. 133 - 137), *comerțul* (pp. 137 - 142), *capital și credit* (pp. 143 - 156), *căile de comunicație* (pp. 157 - 161), *consum, credit, finanțe publice* (pp. 162 - 170), *standardul de viață al locuitorilor* (pp. 175 - 176), *activitatea sediului BNR din Botoșani* (pp. 177 - 185), *isvoare de informații (bibliografie)*, p. 186. Așadar, un tablou întreg, complex, real, exact, al economiei Jud. Botoșani din perioada 1932 - 1937, adică în cei cinci ani cu cel mai înalt ritm de dezvoltare și cu cea mai mare producție economică a României interbelice.

Dintre numeroasele informații inedite, la nivelul anului 1937, cuprinse în zeci de statistici, tabele, diagrame, hărți, fotografii etc., le-am selectat pe cele mai importante:

- suprafața jud. Botoșani a fost de 307.667 ha, cu 258.914 locuitori, dintre care: români: 229.631 sau 88,68%; evrei: 23.669 sau 9,15 %; alte naționalități: 5.614 sau 2,17% (pp. 17, 26, 27);

- involuția populației orașului Botoșani: 1917: 36.000 locuitori; 1930: 30.107 locuitori; 1937: 29.816 locuitori (pp. 35 - 36);
- structura proprietății funciare, după suprafață și origine etnică: dintr-un total de 151.620 proprietari, cu 236.284 ha, au fost: 150.753 proprietari români, cu 348.377 ha sau 97,50% din întreaga proprietate a județului; 173 proprietari evrei, cu 4.028 ha sau 1,57%; 604 proprietari de alte naționalități, cu 2.370 ha sau 0,93% (p. 40);
- suprafața cu pomi fructiferi a județului a fost de 1.550 ha sau 0,50% din întinderea totală cultivată;
- suprafața cu viță de vie a județului a fost de 671 ha sau 0,21% din întinderea totală cultivată, din care 539 ha sau 83,33% cu vie americană și 132 ha sau 16,67% cu hibrizi direct producători (p. 82);
- pădurile au ocupat o întindere de 41.273 ha sau 13,41% din suprafața totală a județului, cu 7 esențe lemnoase principale;
- 13.158 de țărani nu posedă nicio cabalină sau bovină (p. 109);
- nr. total al animalelor de toate categoriile: 269.006 (p. 112);
- suprafața totală a apelor curgătoare și stătătoare a fost de 4.700 ha sau 1,53% din suprafața totală a județului; apele curgătoare au ocupat 3.266 ha sau 69,49% din luciul de apă, fiind în proprietatea statului; apele stătătoare s-au întins pe 1.454 ha sau 30,51% din suprafața apei, aparținând proprietarilor români (p. 119);
- profilul industrial: numărul total al întreprinderilor industriale din județ: 93, dintre care 22 au aparținut industriei “mari” (grele) iar 71 industriei “mici” (ușoare) - (p. 122);
- structura capitalului industrial a fost următoarea (p. 131):

Nr. Crt.	Naționalitatea	Capital investiție	de	Procente	Capital de rulment	Procente
1.	Români	16.760.000 lei		1,91%	6.821.000 lei	3,61%
2.	Evrei	857.255.202 lei		97,71%	178.979.000 lei	94,69%
3.	Alte naționalități	3.350.000 lei		0,38%	3.215.000 lei	1,70%
4.	Total	877.365.202 lei		100,00%	189.015.000 lei	100,00%

- structura comerțului: 859 afaceri ale românilor (32,60%), 1757 ale evreilor (66,68%), 19 ale “străinilor” (0,72%) - (p. 138);
- structura capitalului investit în întreprinderile industriale: români: 10.601.860 lei (21,44%); evrei: 38.427.783 lei (77,73%); alte naționalități: 411.000 lei (0,83%), dintr-un total de: 49.440.643 lei (100,00%) – (p. 141);
- activitatea bancară: 5 bănci importante, “*prezentate la scont*”: Banca *Beriș Moșcoviț* Societate Colectivă; Banca Comercială Botoșani SA; Banca Negustorească SA; Banca Moldova de Sus SA Hârlău; Banca Românească, Sucursala Botoșani; primele 3 au fost bănci evreiești, iar ultimele 2 românești (p. 144). Banca *B. Moșcoviț* Soc. Col. a avut, la 31 decembrie 1937, un capital social de 1.000.000 lei, cu fonduri de rezervă de 6.600.000 lei (total: 7.600.000 lei);

depunerile bancare la 31 decembrie 1937 au însumat 325.620 lei, fiind făcute de: evrei - 93.500 lei (29%), români - 232.120 lei (71%); plasamentele bancare la 31 decembrie 1937 au însumat 10.288.984 lei, fiind făcute de: evrei - 8.400.562 lei (82%), români - 1.888.422 lei (18%) – (p. 144);

- căile de comunicație: 155 km rețea feroviară; drumuri naționale: 191 km, județene: 496 km, comunale: 244 km, sătești - agricole: 50 km; 1.100 km linie telefonică (p. 158);

- la activitatea corporatistă au participat: 60 unități / cooperative de credit (bănci populare orășenești și sătești), 40 unități / cooperative economice de producție și consum, 2 obști de cumpărare - arendare; numărul membrilor cooperativelor de credit a fost de 16.050, cu următoarea origine etnică: 15.595 români (97,17%), 446 slovaci (2,78%), 5 germani (0,09%), 2 ungari (0,01%), 2 evrei (0,01%); numărul membrilor cooperativelor economice a fost de 4.350, cu următoarea origine etnică: 4.309 români (99,06%), 37 slovaci (0,85%), 3 germani (0,07%), 1 evreu (0,02%) – (p. 162);

- finanțele publice locale: încasări impozite directe la 31 decembrie 1937: la nivel județ: 73%, la nivel oraș Botoșani: 65%; evoluția încasărilor impozitelor directe: 1933 - 20.737.783 lei; 1937 - 28.194.082 lei; încasări impozite indirecte: 27% (p. 168);

- în 1937 creditele la Agenția Botoșani a BNR au fost în sumă de 17.000.000 lei, dintre care: 16.500.000 lei în credite ordinare cu 2 și 3 semnături, 500.000 lei în credite cu 2 semnături și gaj efecte publice (p. 177).

Contribuția statistică a angajaților Agenției Botoșani a BNR este o înșiruire de analize și evaluări și, în unele cazuri, concluzii secvențiale, fără a avea un capitol de concluzii generale care să ofere o imagine, o carte de vizită economică a Județului Botoșani în 1937. Din acest punct de vedere, analiza se termină brusc, dând impresia că nu a fost finalizată. Compensează doar încheierile - soluțiile punctuale, la sfârșitul unor capitole (pp. 61 - 63, 139, 156 etc.).

Publicarea acestei *“bănci de date economice”* de acum opt decenii referitoare la Jud. Botoșani este importantă din mai multe puncte de vedere. În primul rând, prin actul editorial în sine, prin care a fost salvată de la uitare prezenta contribuție. Apoi, prin faptul că oferă informații, date, statistici etc. inedite, exacte, despre starea economică a județului și a orașului Botoșani în perioada respectivă, fiind o contribuție importantă la istoria locală a Moldovei de Nord. Informațiile oferite au un mare grad de exactitate și de obiectivitate, fiind procesate de către angajați ai Agenției Botoșani a BNR, funcționari obișnuiți cu adunarea, selecția, interpretarea și prezentarea datelor economice specifice.

Nu știu acum dacă materialul de analiză publicat a fost rezultatul unei politici de statistică economică la nivel național sau a fost doar o inițiativă *“județeană”* a finanțistilor botoșăneni. În primul caz, ar trebui să existe rapoarte economice similare întocmite de agențiile BNR din toate județele României interbelice. În al doilea caz, inițiativa și efortul colectiv ale finanțistilor botoșăneni trebuie apreciate încă o dată, iar ediția de față oferă cititorilor rezultatele și concluziile complexe ale muncii lor.

În acest context, pot fi trecute cu vederea unele greșeli de tehnoredactare. Ar fi trebuit, totuși, în lipsa capitoului de concluzii sau a unui rezumat, ca *Prefața* și *Cuvântul înainte* să fi fost traduse într-o limbă de circulație internațională. De asemenea, un *Indice* antroponimic, toponimic, hidronimic ar fi ajutat la orientarea rapidă a cititorului în textul cărții. Aspecte perfectibile care pot fi rezolvate la a doua ediție.

► *Dobrogea în izvoare cartografice otomane (secolele XV - XIX) / Osmanlı Kartografya Kaynaklarında Dobruca (XVI. - XIX. yy)*, ediție de / *düzenleyen*: Virgil Coman, transliterație din turco - osmană în turcă / *Osmanlı Türkçesinden aktaran*: Ahmed Yenikale, Editura Etnologică, București, 2015, 104 p., tipărit la Monitorul Oficial RA, București, color, format A4 mărit.

O temă incitantă și interesantă, pentru istoria relațiilor complexe româno - otomane în evul mediu și în epoca modernă, dar și pentru istoria cartografiei provinciei dintre Dunărea inferioară și litoralul vestic al Mării Negre a fost asumată de Serviciul Județean Constanța al Arhivelor Naționale ale României, prin regretatul cercetător și director d-r Virgil Coman, de Consulatul General al Republicii Turcia la Constanța, prin d-l Ali Bozçalışkan, Consulul General al Republicii Turcia la Constanța, și de instituțiile turcești co-partenere științific - cartografic: Direcția Arhivelor Otomane, subordonate Guvernului Turciei (abreviere: BOA) - (*Türkiye Cumhuriyeti, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı* - BOA), Arhiva Muzeului Palatului Topkapı, Emanet, Istanbul (abreviere: AMPTEI) - (*Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi, Emanet, Istanbul*), Statul Major General al Republicii Turcia, Arhiva Comandamentului de Cartografie (abreviere: SMGRT-ACC) - (*Türkiye Cumhuriyeti, Genelkurmay Başkanlığı Harita Genel Komutanlığı Arşivi*), Biblioteca „Atatürk” Taksim, Primăria Metropolitană Istanbul (abreviere: BATPMI) - (*Istanbul Büyükşehir Belediyesi Taksim, „Atatürk” Kitaplığı*).

Rezultatul? Cartea - album cartografic bilingv *Dobrogea în izvoare cartografice otomane (secolele XV - XIX) / Osmanlı Kartografya Kaynaklarında Dobruca (XVI. - XIX. yy)*, ediție de / *düzenleyen*: Virgil Coman, transliterație din turco - osmană în turcă / *Osmanlı Türkçesinden aktaran*: Ahmed Yenikale, Editura Etnologică, București, 2015, 104 p., tipărit la Monitorul Oficial RA, București, color, foarte bine realizat tehnic, în condiții grafice deosebite, pe hârtie cretată, format A4 mărit.

În *Prefață*, d-l Ali Bozçalışkan, Consulul General al Republicii Turcia la Constanța, a precizat că „*Ideea acestei lucrări (...), a apărut din dorința de a contribui la dezvoltarea bunelor relații dintre Turcia și România, două țări care împart o istorie comună, au o moștenire culturală și socială comună și împart același spațiu geografic*” (p. 3).

Editorul lucrării, d-r Virgil Coman, a realizat, în *Introducere*, o sintetică și sugestivă trecere în revistă a locului și rolului Dobrogei în cadrul relațiilor complexe româno - otomane dintre secolele XV - XIX. Autorul a precizat, pe componenta toponimico - cartografică, că „*Toponimia dobrogeană din aceste documente, dar și din registrele de recensăminte sau de taxe, reliefează unele*